

Mišakai – klimato kaitos sąjungininkai

Klimato kaita – viena didžiausių mūsų laikų grėsmių, o anglies dvideginio (CO₂) perteklius atmosferoje – pagrindinė jos priežastis. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis pasaulyje per pastarąjį šimtmetį išaugo daugiau nei dvigubai, todėl vis daugiau dėmesio skiriama miškų, dirvožemio ir pelkių/durpynų potencialui kaupti ir ilgam saugoti anglį.

Mišakai yra vieni svarbiausių gamtinių anglies saugyklų. Pasak Tarpyvyriausybės klimato kaitos komisijos (IPCC, 2023), pasaulio miškai kasmet sugeria apie 2,6 gigatonos anglies – tai sudaro daugiau kaip trečdalį visų žmogaus išmetamų CO₂ emisijų. FAO (2024) duomenimis, miškuose sukaupta apie 80 % visos sausumos biomasės anglies, o viename hektare brandžių spygliuočių miškų gali būti sukaupta nuo 150 iki 300 tonų CO₂ ekvivalento.

Lietuvoje miškai dengia apie 34 proc. šalies teritorijos ir kasmet absorbuoja apie 7–8 mln. tonų CO₂. Tačiau ne visi miškai vienodai efektyvūs. Neefektyvūs, vienerūšiai arba kenkėjų pažeisti miškai absorbuoja (arba pašalina) ženkliai mažesnę anglies dioksido kiekį nei sveiki, mišrios rūšinės sudėties medynai. Tai reiškia, kad miško būklė ir struktūra turi tiesioginį poveikį klimato kaitos švelninimui bei ekosistemų tvarumui.

Miškų mokslo tyrimai rodo, kad mišrūs medynai, sudaryti iš kelių rūšių, geba geriau prisitaikyti prie ekstremalių sąlygų, išlaiko dirvožemio drėgmę, saugo biologinę įvairovę ir turi didesnę anglies kaupimo potencialą. Tokie miškai yra tarsi „natūralūs buferiai“, apsaugantys ekosistemas nuo klimato svyravimų.

Europos Sąjungos Žaliojo kurso ir ES Miškų strategijos iki 2030 m. tikslai taip pat pabrėžia būtinybę didinti miškų atsparumą, skatinti mišrių rūšių medynų formavimą ir užtikrinti jų gebėjimą sugerti anglį. Europos Komisijos planuose miškai laikomi viena svarbiausių gamtinių priemonių siekiant anglies neutralumo iki 2050 m. Ši kryptis atitinka ir Lietuvos nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos prioritetus.

Kad miškai veiksmingai atliktų šią funkciją, būtina identifikuoti pažeistus ar klimato kaitai neatsparius medynus. Šie medynai, neišnaudodami savo potencialo, nebesugeba efektyviai kaupti anglies, o kartu tampa labiau pažeidžiami aplinkos pokyčių.

Siekdama spręsti šią problemą, Lietuvos inžinerijos kolegija pradėjo įgyvendinti projektą „Nenašių medynų pertvarkymas siekiant padidinti miškų prisitaikymo prie klimato kaitos galimybes ir efektyviau vykdyti anglies dvideginio absorbavimą miškuose“ (Nr. 23PA-KK-24-1-08015-PR001).

Projekto iniciatorius Doc. dr. Albinas Tebėra teigia, kad ši iniciatyva – praktinis atsakas į klimato kaitos iššūkius: „Miškai – mūsų gamtos sąjungininkai kovoje su klimato kaita. Tačiau jų gebėjimas sugerti anglies dioksidą priklauso nuo faktinio anglies kaupimo potencialo. Pertvarkydami nenašius medynus mes tarsi suteikiame jiems antrą kvėpavimą – padedame tapti stipresniems, atsparesniems ir tvaresniems“.

Pasak projekto lektorės dr. Sinilgos Černulienės, siekiant išlaikyti miškų indėlį į klimato kaitos švelninimą, svarbu nuolat stebėti medynų būklę ir, esant poreikiui, juos atnaujinti:

„Miškai nėra statiški – jie nuolat kinta. Klimato kaitos sąlygomis silpnesni medynai greičiau praranda atsparumą, o jų gebėjimas kaupti anglį mažėja. Todėl būtina laiku identifikuoti nenašius ar pažeistus medynus ir taikyti tikslingas atkūrimo priemones. Tai leidžia ne tik padidinti miškų produktyvumą, bet ir stiprina jų ekologinį stabilumą.“

Projekto vadovės dr. D. Gustienės teigimu, šios iniciatyvos metu bus įrengti aštuoni parodomieji bandymai įvairiuose Lietuvos regionuose, kuriuose bus demonstruojami skirtingi medynų našumo atkūrimo variantai. Kiekvienas bandymas padės įvertinti, kaip mišrūs želdiniai, tinkamai parinktos rūšys ir inovatyvūs metodai gali pagerinti miškų būklę bei padidinti jų indėlį į anglies absorbavimą.

Tokie projektai – tai ne tik mokslo taikymas praktikoje, bet ir investicija į ateitį. Tvarus miškų atkūrimas ir priežiūra padeda išlaikyti švarų orą, stabilesnį klimatą ir gyvybingą Lietuvos gamtą.

Plačiau su projekto veiklomis galima susipažinti www.lik.tech tinklalapyje. Lietuvos inžinerijos kolegija pateikia informaciją, už kurios turinį atsako pati institucija.

Apie šio projekto įgyvendinimo veiklas, jų laiką ir vietą informuosime per Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro informacinę sistemą.

Projektas finansuojamas Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtros (EŽŪFKP) programos ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

Respublikos žemės ūkio ministerija yra čia: <https://zum.lrv.lt/lt/>.